

Resnica je melodija vseh zvonov; misel posameznika je le proseči zvonček na vratu ovčice, izgubivše rodno čredo. Vsak pojedinec, še tako učen, slaven in mogočen, mi je samo sočlovek in sotrudnik, a nikoli nadčlovek, vsaka njegova misel je le kapljica v morju resnice. Drevo spoznanja se razvija in raste v daljno, lepšo bodočnost naših upov in hrepenenja, a njegove korenine poganjajo iz duha vseh mislečih oseb. Monizem je usodna prevara absolutnega racionalizma, v prirodi in človeštvu je dan le pluralizem enakopravnih moči; iz harmonično organiziranega sotrudnega dela ustvarja filozofski eros resnico.



I. Zorman:

XIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu.

Ker se v tem čudnem času razgovarjamo o vsem mogočem, naj tudi o štirinajsti umetniški razstavi zapustimo mal pomenek, četudi bi katalog s 153 številkami podcenjevanju lahko ugovarjal in z njim lepo število prodanih podob; pa splošno nesoglasje med kvantiteto in kvaliteto je zašlo tudi v razstavo in zato gmotni uspeh ni bil enakovreden umetniškemu. Tistega lepega umetniškega užitka, ki ga beseda ne more nikdar dovolj dopovedati, razstava ni nudila; manjkalo je novosti, nepoznanih vtisov, razmaha tekme. O delih Jakopiča, Sternena, Vavpotiča, Jame karakterizacij ni treba ponavljati, poznaš jih že od prvih razstav, jim zaupaš in ne zahtevaš neusahljive množine in bliščobnejšega sijaja; štirinajst razstav in vedno prve odlike njim! Brez tekmecev so ostali, brez nadkriljevalcev. Saj se zdi, da vise njih dela med mnogim drobižem štirinajste le za patentirano merilo upodablajoče slovenske umetnosti; in to merilo lepo kaže različne kolobarje umetniškega upliva, v katerih je bil zasežen mnogi razstavljalec. Mnogo je njih imen, pa mesto da večajo in širijo centrum, teže od njega, od vztrajnosti, resnosti, globokosti k površnosti in omlednemu. Plitvina niti ni to, ker ni

resnih del, ni prepričanja, ni vere v delo, ustvarjanje, ni iskanja bistvenih podlag umetnosti. Vsa sila Jakopiča, Sternena, Jame, njih rutina, barva, harmonija, poezija je rodila le blede, brezkrvne podobnosti po platnih, za ped velikih podobicah. Mesto smelih poskusov — igračke, malenkosti; v primeri nižje nego je produkcija učencev glasbenega zavoda, ker tam je v svojem obsegu nekaj doseženega, nekaj trdne podlage, nekaj dobrega in pravilnega, uk, tu le prazno hlepenje v vrsto mojstrov. Da, če bi bilo na Franketovih pejsažih podpisano ime Lindtnerja, Vaničeve, Zupana, Hodnika, bi bilo očitno, da so strokovno šolani, da so sicer brez individualnega značaja, kar pa vstrajno iskanje, iskanje umetniških vrednot in samega sebe, lahko popravi. Ali če bi Zupanec Anica pokazala šest slik, vse na primer v maniri one „V Parku“, bi že povedala, pri katerem mojstru je bila v šoli in vedeli bi, da je to dober in koristen učitelj; tako je šest podob šest vzorcev, šest nazorov in umeven minus za karakter osebnosti, in napredek spričo vednega lovljenja reminiscenc zavrt. Po tej plati je Saša Šantelj, ki se pridno udeležuje sleherne razstave, s svojimi deli živ zgled, kako lepo hotenje omaga pred ciljem, ker zmanjka trdnih tal in talent brezciljno niha nekje v negotovem. Po enakih mehkih cestah potuje tudi Klemenčič. Pri nas upodablajoča umetnost ni več samo v čakalnici, ampak je že predstavljena in si je s svojim samozavestnim in prepričevalnim nastopom priborila tako lep uspeh, da ni treba nje eksistenčne potrebe dokumentirati s poskusi, ampak le krepiti njen obstoj z delom, v resnosti enakovrednem njenih prvoboriteljev. Šolski izdelki na razstavi zato niso primerni, ako niso takega jedra, kakor leži v delih Bucika in Kambiča. Oba sta nova moža, pa z njima lahko računaš in bosta dobro došla na sleherni razstavi. Različno primeta, različno vstvarjata, oba sta kompetenta za centrum. Bucik in Kambič sta pravi naraščaj v skupini slikarjev. Plastike sta razstavila le Dolinar in Povirek, ki sta oba lep eksempel, kako dober reprezentant je lahko pravilen naraščaj. Dolinar s tem naslovom ne bo morda več zadovoljen, ker gre pri njem le še za neki zadnji korak, da vstopi v kolo mojstrov.

Hinko Smrekar toliko pripoveduje v svojem oddelku, da se hitro zapleteš v pomenek o njegovih delih; v najožji zvezi se menjata pro in contra, ker Smrekarjev talent sam iz sebe izziva polemiko. Občuduješ ga in odporen ti je. Detajl je interesanten; mnogobrojne izdelane figure, fizijognomije v vseh mogočih varijantah, neverjetnih nakladah, stotine travic, stotine listov izrisanih, satira in groteska,

humor, morala, mistika, pravljica, karikatura, socializem, higijena, politika, iz vseh takih pojmov so koncipirana Smrekarjeva dela, izvršena s točnostjo, skrbnostjo, fantazijo. Kadar ta raznoličnost deluje na enkrat, je bistvo koncepta interesantno za analizo. En tak analitičen objekt je na primer „Kuga“. Po ulici lomasti, ljudstvo beži pred njo v smrtnem strahu . . . Na tem konceptu je zasnoval Smrekar kompozicijo, na gotovi risbi najdeš mnogo več. Dimnikar na strehi in mnogi občan je popolnoma humoristično preplašen, primeroma kakor se preplašijo v humorističnih listih na vaši avtomobila ali aeroplana. Gospod beži okrog ogle pred kugo, si tišči nos in motri ob enem meča gospodične pred njim; dvakrat kuga, se zdi. Na odprtem oknu prestrašena ženščina, v srajci. Torej kuga — strahota, dimnikar — humor, gospod in gospodična — pohota, ženščina — neukusnost; kje je težišče kuge? Pa pustimo na stran vprašanje, ali je risba „Kuga“ v učinku posrečena ali ne, lascivni vrinki so predvsem, ki Smrekarjeve risbe ponižujejo. Coprnice niso prikupljiva bitja, že same po sebi ne, Smrekarjeve so podčrtano odporne, po obnašanju bezniške; enako malo morejo navdušiti manire hudiča, ki v „Babjem mlinu“ uganja svojo pohotnost itd. In te primesi niso slučajne, ampak hoté pridejane, ker se konstantno ponavljajo v gotovi lascivni smeri. Pri najboljši ubranosti ta struna odurno distonira in diskreditira. *Naturalia non sunt turpia* je res, le umetnost in antropofiteja imata vsaka svoj delokrog. Zakaj Smrekarja tako intenzivno interesira ta opolzka poltnost, je neumljivo; več ko dobra polovica njegovih del zapada negaciji estetskih načel, in javno uvaja ter podpira žaner banalnega instinkta. „Indija Koromandija“ mi je zato ljubša od vseh razstavljenih pikantnih satir in grotesk. — Maksim Gaspari petrefaktično vztraja pri svoji polihromiji, pri motivih po kmečkem življenju in pri svoji proporciji, ki je tako dosledna, da je neizogibna in za interesente njegovih del brez škodljivega vpliva. Slovensko umetno obrt je zastopal Vahtar Drago s par deli v usnju. — Naknadno je razstavil tudi še Žmitek Peter; pejsaž z označbo „Nevlje“ edini reprezentira slikarja, češ, toliko znam, drugo lahko spregledaš.

